

Internationaal Jaar van de Biodiversiteit

Van Nagoya naar Natuurpunt

De achteruitgang van de biodiversiteit is samen met de klimaatverandering het grootste milieuprobleem van de 21ste eeuw. In 2010, het Internationaal Jaar van de Biodiversiteit, wordt dit extra in de kijker gezet. Met als climax een wereldtop over biodiversiteit in het Japanse Nagoya. Maar ook op lokaal, nationaal en Europees vlak wordt er duchtig geëvalueerd en gepland. Natuurpunt trekt mee de kar, rond de tafel en op het terrein.

Tekst: Steven Vanholme & Jos Gysels

Biodiversiteit

2010 is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot Internationaal Jaar van de Biodiversiteit. Dit is het hoogtepunt van een lang proces. In de loop van de 20ste eeuw was er zowel op nationaal als op internationaal vlak steeds meer aandacht voor natuurbehoud: bescherming van soorten enerzijds, bescherming van bedreigde gebieden anderzijds. De term biologische diversiteit –kortweg biodiversiteit– dook pas aan het einde van de 20ste eeuw op. Uitgangspunt is dat de natuur veel complexer is dan een losse verzameling van soorten en natuurgebieden. Er is de genetische diversiteit binnen soorten, de wisselwerkingen tussen alle levende organismen en hun omgeving, de onderlinge samenhang tussen verschillende ecosystemen en het belang van die ecosystemen voor de mens.

Natuur is geld

Enkele jaren geleden rees het idee om een grote studie te maken over het economisch belang van biodiversiteit: TEEB, of "The Economics of Ecosystems and Biodiversity". In de voorbije maanden verschenen de eerste deelrapporten. Ze geven allen aan dat

"We onderschatten de waarde van de diensten en grondstoffen die de natuur aan onze maatschappij levert"

we de waarde van de diensten en grondstoffen die de natuur aan onze maatschappij levert onderschatten en dat ons dat op termijn zeer duur te staan kan komen. Bijen zorgen voor bevruchting, mangroves

actie@reactie

Overleg instandhoudingsdoelstellingen

Met enige vertraging start rond deze tijd het overlegproces over de gebiedsspecifieke natuurdoelen. Overheid, landbouwers, bosbeheerders, jagers, ondernemers en natuurbeschermers bekijken dan samen per habitatrichtlijngebied of de vooropgestelde wetenschappelijke natuurdoelen maatschappelijk haalbaar zijn. Er moeten voor 34 habitatrichtlijngebieden doelen opgesteld worden, maar de omslachtige procedure die door de overheid gehanteerd wordt, leidt ertoe dat slechts voor 8 gebieden een voorlopig akkoord zal kunnen bereikt worden tegen eind 2010, de Europese deadline.

www.natuurpunt.be/natuurdoelen

Bedrijven en biodiversiteit

Ook bedrijven kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de instandhouding en het herstel van onze biodiversiteit. In het kader van het Jaar van de Biodiversiteit lanceert Natuurpunt, met de steun van de Vlaamse overheid, het project biodiversiteit@bedrijven. Hiermee willen we het draagvlak voor natuur verbreden bij ondernemers (organisaties) en de samenwerking aanmoedigen tussen natuurbeschermers en bedrijven. Om die samenwerking nog te verbeteren, werken we o.a. aan een basishandleiding die meer informatie geeft over hoe bedrijven kunnen investeren in natuur. Geïnteresseerde Natuurpuntafdelingen, werknemers en werkgevers kunnen contact opnemen met benno.geertsma@natuurpunt.be www.natuurpunt.be/beleid > dossiers > bedrijven

zorgen voor hout en kustbescherming, natte natuurgebieden slaan water op bij hevige regenval, en geven dat langzaam vrij in droogteperiodes,... Stuk voor stuk ecosysteemdiensten die miljarden euro's waard zijn!

Countdown 2010

Een belangrijke stap in de erkenning en de bescherming van de biodiversiteit was de ondertekening van het Biodiversiteitsverdrag op de milieutop in Rio de Janeiro in 1992. Dat verdrag heeft het niet alleen over beschermingsmaatregelen, maar ook over financiële

middelen, het duurzaam gebruik van genetische rijkdom en een eerlijke verdeling van de winsten die voortvloeien uit de biotechnologie.

10 jaar na de conferentie in Rio werd er in Johannesburg een "vervolgconferentie" gehouden: Rio +10. Daar werd afgesproken om de snelheid van de achteruitgang van biodiversiteit aanzienlijk te verminderen tegen 2010. Europa legde de lat nog hoger. Al in 2001 beslisten de Europese staatshoofden en regeringsleiders in het Zweedse Göteborg dat de achteruitgang van de biodiversiteit in de EU tegen

*Het kalkmoeras van het Torfbroek behoort tot de zeldzaamste en meest soortenrijke habitattypen in Vlaanderen.
Foto: An De Wilde*

Meer wegen voor nog meer (elektrische) auto's?

De elektrische wagen is deze maanden ongeveer dagelijks in het nieuws. Maar die kan slechts een (deel van) de oplossing zijn als hij op groene stroom rijdt en effectief één of meerdere wagens met een verbrandingsmotor vervangt. Daarnaast is er vooral nood aan een mobiliteitsbeleid dat inzet op minder verplaatsingen en minder wegen.

Landbouw

De voorbereidingen van de hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid zijn begonnen. Deze hervormingen zullen bepalen hoe de Europese en Vlaamse landbouw er ná 2013 zal uitzien. In de voorbije maanden hebben verschillende groepen hun verwachtingen op tafel

gelegd. Ook de Europese milieubeweging. We vragen dat er meer aandacht gaat naar biodiversiteit en landschapsherstel in het landbouwgebied.

www.natuurpunt.be/beleid > [dossiers](#) > [landbouw](#)

Klimaat

Na de mislukte klimaatonderhandelingen in Kopenhagen is lokale klimaatactie belangrijker dan ooit. Steden, provincies, gewesten,... kunnen aan de wereldleiders tonen dat het mogelijk is de uitstoot met 30 tot 40% te verminderen tegen 2020. De Provincie Limburg streeft er zelfs naar om klimaatneutraal te zijn. Aan elk van ons om hieraan bij te dragen, en onze lokale bestuurders tot concrete klimaatactie aan te porren.

www.natuurpunt.be/klimaat

actie@reactie

Waar was jij in 2010?

Wil je met jouw vereniging een thema-avond over het biodiversiteitsjaar organiseren? Dan kan je bij ons een spreekbeurt bestellen

“Waar was jij in 2010?” gaat in op de actualiteit rond biodiversiteit. Op wereldvlak is er de grote conferentie in het Japanse Nagoya. We hebben aandacht voor de Europese ambities en uiteraard ook voor de Belgische en Vlaamse positie. In het tweede deel wordt een overzicht gegeven van acties en mogelijkheden om tijdens (en na) het internationaal jaar aan de slag te gaan met biodiversiteit.

De voordracht is onder meer geschikt voor gemeentelijke milieuvadvisoren. De spreektijd bedraagt 1,5 uur maar kan aangepast worden op vraag. Spreker is Jos Gysels, Diensthoofd Natuurpunt Educatie.

Meer info: Annelore Nys, annelore.nys@natuurpunt.be of Jos Gysels, jos.gysels@natuurpunt.be

2010 moest gestopt worden. Vlaanderen heeft die laatste doelstelling letterlijk overgenomen in het meest recente milieu- en natuurplan MINA 3.

Het rapport

Ondertussen is duidelijk geworden dat die doelstellingen niet gehaald zijn. Niet op internationaal vlak, niet op Europees vlak en niet op Vlaams vlak.

Op Europees niveau blijkt dat onder andere uit de zesjaarlijkse rapporten die moeten worden opgesteld in het kader van art. 17 van de Habitatrichtlijn. Dat zijn rapporten over de staat van instandhouding van Europees belangrijke soorten en natuurtypen. Het rapport dat vorig jaar verscheen, schetst een somber beeld van de situatie. Vooral graslanden, “wetlands” en kusthabitats staan onder druk, onder andere door de intensivering van de landbouw. De impact van belangrijke bedreigingen zoals habitatverlies, klimaatverandering en invasieve soorten neemt nog in belang toe.

“De achteruitgang van de biodiversiteit in de EU moest tegen 2010 gestopt worden”

De Vlaamse situatie wordt in kaart gebracht door een groot aantal natuurstudiewerkgroepen, netwerken van vrijwilligers en door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). Het INBO staat ondermeer in voor de opmaak van de tweejaarlijkse natuurrapporten (NARA's) en is verantwoordelijk voor de opmaak van Rode Lijsten. Dat zijn inventarissen van bedreigde soorten die zeldzaam zijn en bovendien een neerwaartse trend vertonen. Momenteel is de status van bijna 4000 soorten (ongeveer 10% van het aantal gekende soorten in Vlaanderen) bekend. 7% van de onderzochte soorten zijn intussen al uit Vlaanderen verdwenen. 28% is kwetsbaar of (met uitsterven) bedreigd. Samen dus meer dan een derde.

De groenknolorchis is een soort met een ongunstige staat van instandhouding. Foto: Vilda/Yves Adams

Specifieke cijfers met betrekking tot de soorten die vermeld zijn in de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn geven eenzelfde beeld: amper een kwart van die soorten kent in Vlaanderen een gunstige toestand. 22% scoort matig ongunstig en 36% zelfs zeer ongunstig. Slechts twee van de 47 in Vlaanderen voorkomende Europees beschermde habitats halen de door Europa vooropgestelde norm.

Anders en beter

Gelukkig heeft dit er niet toe geleid dat het de laatste jaren stilletjes geworden is rond de “Countdown 2010”-doelstelling. Het betekent evenmin dat de deadline verschuift. Op verschillende niveaus wordt erkend dat biodiversiteitsbehoud essentieel is en dat we een tand moeten bijsteken. De Countdowndoelstelling was niet onhaalbaar, maar “men” is niet of veel te laat in actie geschoten. We hebben niet alleen nieuwe ambities nodig voor 2020 en 2050, maar vooral ook instrumenten en financiële middelen om die doelstelling te halen

Europa en Nagoya

In oktober van dit jaar wordt in Nagoya de 10de bijeenkomst van de partijen van het Biodiversiteitsverdrag gehouden. De evaluatie van de Countdown 2010

doelstelling en de verdere opvolging staan hoog op de agenda. Europa wil daar duidelijk haar beste beentje voorzetten. In januari gaf de Europese Commissie de voorzet. In een rapport wordt het belang van biodiversiteitsbescherming uit de doeken gedaan en worden 4 scenario's gepresenteerd voor het natuurbeleid in het komende decennium. Gaande van "een lichte achteruitgang is toegestaan" tot "herstel van biodiversiteit en ecosystemendiensten". In de komende maanden zullen de Raad en het Parlement knopen moeten doorhakken.

"Biodiversiteitsbehoud is essentieel"

Integratie

Wat er uiteindelijk ook beslist wordt, het is nu al duidelijk dat de doelstellingen alleen zullen gehaald worden als iedereen meedoet. "Integratie" is daarbij een sleutelbegrip. Biodiversiteit moet beter geïntegreerd worden in andere beleidsdomeinen. De milieubeweging kijkt in het bijzonder uit naar de geplande hervorming van het Europees gemeenschappelijk landbouwbeleid en visserijbeleid. De voorbije decennia hebben de beleidskeuzes en de daarmee gepaard gaande intensivering in beide sectoren tot een enorme achteruitgang van de natuur geleid. Het is nu tijd voor een ommezwaai.

Ook in Vlaanderen

Ook in Vlaanderen is het biodiversiteitsbeleid aan een inhaalmanoeuvre bezig. De voorbije maanden werd er veel aandacht besteed aan de Europese instandhoudingsdoelstellingen. Voor een hele reeks kwetsbare soorten en natuurtypes (habitats) wordt vastgelegd wat precies hun "gunstige staat van instandhouding" is. Daarvoor moeten we weten hoeveel individuen er van een bepaalde soort nodig zijn om te kunnen spreken van een leefbare populatie.

Het vliegende hert is een bedreigde kever. Foto: An De Wilde

De otter, uitgestorven in Vlaanderen. Foto: Vilda/Yves Adams

En hoe groot bijvoorbeeld een heidegebied moet zijn om alle typische heidesoorten te kunnen herbergen. Het vaststellen van doelen kan helpen om te komen tot een meer kwaliteitsvolle en diverse natuur. Omliggende doelen zorgen voor een betere en meetbare bescherming.

"Biodiversiteit moet beter geïntegreerd worden in andere beleidsdomeinen"

Plannen

Daarnaast is biodiversiteit ook aanwezig in de Vlaamse toekomstplannen. Het Pact 2020, dat in 2009 in het kader van Vlaanderen in Actie (ViA) is afgesloten tussen regering, sociale partners en middenveldorganisaties, stelt als doel dat Vlaanderen "inzake biodiversiteit in 2020 de vergelijking met de Europese economische topregio's aankan".

In het regeerakkoord van juli 2009 van de nieuwe regering Peeters wordt zelfs uitdrukkelijk verwezen naar het biodiversiteitsjaar 2010. "We werken ambitieus aan het behoud, het herstel en de versterking van de biologische diversiteit." En: "Vlaanderen benut het Europees voorzitterschap in 2010, ook het jaar van de biodiversiteit, om te tonen waar het internationaal wil staan." Deze doelstellingen worden gekoppeld aan het opstellen van de instandhoudingsdoelstellingen.

Middelen

Nu is het natuurlijk nog afwachten of er voor al die plannen ook de nodige middelen op tafel komen. Wij zullen er alvast voor zorgen dat biodiversiteit ook lang na het biodiversiteitsjaar hoog op de politieke agenda blijft.